

Valtiovarainministeri Matti Vanhanen
17.3.2021

Talous- ja veropolitiikan päälinjat lähivuosina

Hyvät Vero2021-tapahtuman osallistujat,

Olemme edelleen – valitettavasti – siinä tilanteessa, että toistan lukuisia kertoja aikaisemmin sanomani: Koronan hoito on juuri nyt parasta talouspolitiikkaa.

Näkyvässä on jo kuitenkin tilanne, jossa lockdownit ovat takana päin ja maailmantalous alkaa vetää. Nyt on aika valmistautua siihen.

Tulevien vuosien talouspolitiikan suunta määräytyy sen mukaan, kuinka hyvin onnistumme nappaamaan oman osuutemme maailmantalouden tulevasta kasvupyrähdyksestä. Tämä on kiinni ennen kaikkea suomalaisista yrityksistä.

Kansainvälisessä kilpailussa pärjäävät ne, jotka pystyvät tarjoamaan uusia tuotteita, palvelumalleja ja yhteistyötapoja ratkaisuksi ilmastokriisiin ja kestävään luonnonvarojen hyödyntämiseen. Näille toimijoille ilmastoystävälliset ratkaisut ja luonnonvarojen säästeliäs käyttö ovat liiketoiminnan ytimessä eikä lisärasite.

Tosiasia on, että elvytyksenkin ansiosta lähivuosina maailmassa investoidaan satoja miljardeja vihreään siirtymään ja digitaalisuuteen.

Suomalaiset yritykset ovat olleet eturintamassa kehittämässä ratkaisuja globaaleihin ongelmiin. Maailmanmarkkinoiden valtaaminen uusilla innovaatioilla on jatkossakin Suomelle ja suomalaisille yrityksille kohtalon kysymys.

Me poliittiset päättäjät voimme tehdä osamme. Voimme luoda edellytyksiä sille, että yhä useampi suomalainen yritys selviytyy voittajana globaalissa kilpailujuoksussa.

Nostan tässä esille keskeisenä pitämiäni keinoja.

Olemme asettaneet kansalliseksi tavoitteeksi lisätä tutkimus- ja kehitystoiminnan panostuksia neljään prosenttiin suhteessa bruttokansantuotteeseen. Tuo tavoite on todella kunnianhimoinen ja se nostaisi Suomen kansainvälisessä vertailussa kärkimaihin. Sinne meidän täytyy nyt pyrkiä tosissaan, vaikka se maksaa valtavasti.

Referenssi kymmenen vuoden takaa osoittaa, että neljän prosentin tavoite on mahdollinen, mutta selvää on, ettei se tule itsestään. Se edellyttää sekä yritysten omaa että julkista rahaa merkittävästi enemmän kuin mitä tänä päivänä investoidaan. Kaksi kolmesta lisäeurosta on tultava yrityksiltä.

Näen kolme keskeistä keinoa, joilla valtio voi edesauttaa tavoitteen saavuttamisessa kannustamalla kaiken kokoisia yrityksiä uudistumaan.

Ensimmäinen on Suomen Kestävän kasvun ohjelma, jolla toimeenpannaan EU:n elvytyspaketti.

Kestävän kasvun ohjelma vauhdittaa investointeja päästöjä vähentäviin ratkaisuihin, nopeuttaa talouskasvua ja luo pitkän aikavälin kasvupotentiaalia. Julkiset tutkimus-, kehitys- ja innovaatiopanostukset lisääntyvät ohjelman ansiosta noin 700 miljoonalla eurolla. Tällä yllämme lähivuosiksi sille uralle, jota tarvitaan 4 prosentin saavuttamiseen. Mutta elvytyksen jälkeen rahoituksessa on ammottava aukko.

Alustavan arvion mukaan voisimme saada Kestävän kasvun ohjelman kautta liikkeelle yli kolmen miljardin edestä yksityisiä investointeja. Kokonaisuutena tarkastellen meillä olisi siten viiden miljardin investoinnit kasassa. Tässä on mukana siis muutkin osa-alueet kuin T&K-panostukset.

Toiseksi on otettava pikaisesti käyttöön pysyvä ja hallinnollisesti kevyt TKI-lisävähennys verotuksessa suorien tukien rinnalle. Vaikka meillä on käytössä tutkimisyhteistyökannustin, olemme harvinainen poikkeus kehittyneiden maiden joukossa, sillä meiltä puuttuu laaja-alainen tutkimus- ja kehitystyön lisäkannustin verotuksessa. Uskon, että tämä alentaisi monen pk-yrityksen kynnystä TKI-toimintaan.

Kolmantena keskeisenä keinona nostan esille hieman rohkeamman esityksen. Edellyttäen, että pystymme sitoutumaan talouskasvua tukevien rakenteellisten uudistusten tehokkaaseen toimeenpanoon, ja näytämme kykenevämmä kurinalaiseen talouspolitiikkaan ja velan hallintaan, uskaltaisin ottaa aikaisempaa näkyvämmän ja suuremman riskin kasvuloikan rahoituksen puolella.

Korostan, että velaksi ei voi pidemmän päälle elää. Velkaantuminen on laskun siirtämistä tuleville sukupolville. Vastaavasti kuin meidän on tehtävä töitä ympäristön säilyttämiseksi, on meidän velvollisuus varmistaa talouden pohjan

pitävyys. Tämä tarkoittaa pitkän aikavälin näkymää korkeasta työllisyydestä, positiivisesta väestökehityksestä ja tuottavuuden parantumisesta.

Jos edellytykset talouskasvulle ja velkaantumisen taittumiselle näiden olennaisten tekijöiden perusteella on, olisin valmis harkitsemaan suurta miljardiluokan, lainarahalla tehtävää panostusta julkiseen T&K-rahastoon, joka voisi kirittää Suomen ja suomalaisten yritysten kilpailukyvyn huippuunsa. Tästä toivoisin laajempaa kansallista keskustelua.

Rahasto olisi väline, jolla saadaan yli vaalikausien ulottuva sitoumus TKI-rahoituksen kasvuun

Hyvä kuulijat,

Talouspoliittisessa keskustelussa – kuten tässä ajassa muutoinkin – korostuvat ääripäät. Yhdessä päässä linjaksi tarjotaan leikkauksia ja veronalennuksia ja toisessa päässä velkaantumista ja veronkorotuksia.

Minun näkemykseni on, että empiiristä näyttöä näiden ääripään vaihtoehtojen tai niiden erilaisten kombinaatioiden toimimattomuudesta on aivan tarpeeksi.

Leikkauksilla ja veronkorotuksilla ajauduimme finanssikriisin jälkeen kymmenen vuoden kuolemanlaaksoon. Se näkyi suomalaisten arjessa pitkittyneenä työttömyytenä, yritysten kilpailukyvyn heikkenemisenä ja investointien hiipumisena. Finanssikriisi myös rapautti hyvinvointiyhteiskunnan pohjaa julkisen velan kasvuna. Tämä kaikki heijastui nuorten ja aikuisten tulevaisuudenuskoon. Syntyvyyskin kääntyi vuoden 2008 jälkeen laskuun.

Finanssikriisin jälkeisiä virhettä verojen korottamisesta ja leikkauksista ei pidä nyt toistaa. Pääsimme kasvuun kiinni vasta pääministeri Sipilän hallituskaudella kilpailukyvyn parantamisella.

Lisää työtä ja investointeja – ja sitä kautta myös verotuottoja – on minun käsitykseni tulevien vuosien talouspolitiikan peruslinjasta.

On meidän kaikkien veronmaksajien etu, että hoidamme julkisessa taloudessa olevan kestävyysvajeen aitojen rakenteellisten uudistusten kautta. Keskeisessä roolissa on Marinin hallituksen työllisyysuudistukset ja sote-uudistuksen läpiviemi.

Työllisyystoimien osalta ei ole syytä sulkea mitään keinoja ulkopuolelle. Työllisyysasteen nostaminen muiden Pohjoismaiden tasolle edellyttää hyvin monia eri toimia. Osalle voidaan laskea työllisyysvaikutuksia tarkemmin ja osassa vaikutusmekanismit eivät ole yhtä suoraviivaisia. Keskeistä on, että toimet kannustavat kaikissa tilanteissa vastaanottamaan työtä ja ovat julkista taloutta vahvistavia.

Nostan talous- ja työllisyyspolitiikan agendalle aiheen, josta tähän mennessä on keskusteltu aivan liian vähän. Nimittäin aktiivisen väestöpolitiikan. Siihen liittyy lyhyellä tähtämellä toimet ulkomaisen osaavan työvoiman houkuttelemisesta ja pitkällä aikavälillä toimet, joilla tuetaan suomalaisten oman lapsilukutoiveen toteutumista.

Ulkomaisen työvoiman saamiseksi hallitus on ryhtynyt toimiin esimerkiksi valmistelemalla erityisosaajien ja kasvuyrittäjien työlupien pikakaistaa. Perhepolitiikan osalta hallituksessa on sovittu perheiden valinnanvapautta tukevan perhevapaauudistuksen toteuttamisesta, mikä toivottavasti osaltaan rohkaisee perheen perustamisessa.

Hyvät kuulijat,

Lopuksi veropolitiikasta.

Lisäverotulot eivät synny veroja kiristämällä, vaan veropohjien laajenemisella.

Pidän erittäin tärkeänä, että sitoudumme pitkällä aikavälillä veropolitiikkaan, joka aloitettiin pääministeri Sipilän hallituskaudella ja jota nyt jatketaan pääministeri Marinin hallitusohjelmalla.

Tässä veropolitiikan suuressa linjassa hallitus on nyt kahden hallituskauden aikana sitoutunut siihen, että yritysten ja yrittämisen verotus ei kiristy. Haluan muistuttaa myös siitä, että tämä hallitus on tehnyt yritysmyönteistä veropolitiikkaa hallitusohjelman yli ottamalla käyttöön määräaikaiset investointien tuplapoistot ja määräaikaisen tutkimusyhteistyökannustimen.

Pidän tärkeänä, että verotus osaltaan välittää viestiä yritysmyönteisestä, yrittämiseen ja omistamiseen kannustavasta Suomesta. Vaikka verotuksen dynaamisista vaikutuksista voi olla montaa mieltä – eikä totuus koskaan selviä – on kiistämätöntä, että veroratkaisuilla luodaan yleistä ilmapiiriä. Yrityksissä kaivataan ennustettavuutta.

Mittavia ansiotuloveron kevennyksiä en ole jakamassa. Ne ovat kalliita työllisyyskeinoja, eikä niihin nyt ole mahdollisuutta.

Sen sijaan olisin valmis harkitsemaan isomman yhteisöverotuksen rakennemuutoksen valmistelua, jossa yritykseen jätettäviä voittovaroja verotettaisiin alemmalla verokannalla kuin yrityksestä ulosjaettavia voittovaroja. Tällaisen muutoksen tulisi olla pitkällä aikavälillä kustannusneutraali.

Aikaisemmin yhteisöveron alennus kaksi vaalikautta sitten rahoitettiin osittain kotimaisen omistajan verotusta kiristämällä. Tätä en pidä hyväksyttävänä. Veropolitiikan viestin täytyy olla kotimaista omistajuutta tukeva, ei rankaiseva.

Kotimaista omistajuutta voisi tukea myös pienemmin toimin, esimerkiksi osakesäästötiliä laajentamalla. Tämä oli yksi niistä keinoista, joita Keskustan juuri julkaistussa talous- ja yhteiskuntapoliittisessa linjauksessa nostimme esiin.

Uskon, että suuri enemmistö jakaa näkemyksen tämän maan vahvuuksista. Olemme pieni, osaava ja ratkaisukeskeinen kansa, joka ei pelkää työtä ja yrittäjyyttä. Olemme valmiita sopeutumaan nopeasti uusiin tilanteisiin ja löytämään ratkaisut erityisesti tekniikkaa ja teknologiaa hyödyntämällä.

Näihin vahvuuksiin nojaten meillä on erinomainen mahdollisuus rakentaa tulevien vuosien talous- ja veropoliittinen linja uudistusten – ei leikkausten ja veronkorotusten – pohjalle.

Tarvitsemme politiikkakokonaisuuden, jossa

- tehdään uskottava tiekartta julkisen talouden vahvistamiseksi ja pysytään menokehityksessä,
- nostetaan systemaattisesti TKI-panosten taso 4 prosenttiin kansantuotteesta,
- huolehditaan osaavan työvoiman riittävydestä sekä
- luodaan yrityksille ja omistajille verotuksen puolella luotettava ja pitkäjänteinen näkymä kyvystä vahvistaa yritysten taseita investointien rahoittamiseksi.